

İklim Değişikliğinin Turizme Etkisini Belirlemeye Yönelik Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili¹

Bibliometric Profile of Postgraduate Theses Prepared to Determine the Impact of Climate Change on Tourism

Eray Polat², Ertuğrul Düzgün³, Mehmet Yeşiltaş⁴

Öz

Bu araştırmanın amacı, iklim değişikliğinin turizme etkisini inceleyen lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler çerçevesinde bibliyometrik olarak analiz edilmesidir. Bu amaçla YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Proquest veri tabanı üzerinden 14'ü yüksek lisans 24'ü doktora olmak üzere toplam 38 teze ulaşılmış ve ilgili çalışmalar bibliyometrik tekniklerle analiz edilmiştir. Tezlerin sınıflandırılmasında "tez türü", "yayımlandığı yıl", "yayımlandığı üniversite", "yayımlandığı enstitü", "yayımlandığı anabilim dalı", "araştırmanın türü", "uygulama alanı", "yöntem" ve "tezin çalışma konusu" parametreleri esas alınmıştır. Araştırma kapsamına dâhil edilen tezler, ilgili parametrelere göre frekans analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgulara göre turizm işletmelerinin iklim değişikliğine yönelik adaptasyon stratejileri, iklim değişikliğinin bir destinasyondaki turizm gelişimi, turizm talebi ve turistlerin destinasyon sadakatine etkisi gibi konularda çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bu çalışmanın, iklim değişikliği ve turizm ilişkisi üzerine araştırma yapacak olan araştırmacılara konuyla ilgili literatürde hangi alanlarda eksikliğin olduğunu göstermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Turizm, Bibliyometri.

Abstract

The aim of this research is to analyze bibliometrically the various post-graduate theses that are prepared to determine the effect of climate change on tourism. For this purpose, a total of 38 theses were analyzed by bibliometric analysis method, which consists of 14 master and 24 doctoral theses which were found to be related to the effect of climate change on tourism, from the database of YOK National Thesis Center and Proquest database. In the classification of the theses, parameters such as "thesis type", "published year", "published university", "published graduate school", "published field", "type of research", "application area", "method" and "thesis work". The theses included in the scope of the research were subjected to frequency analysis according to the related parameters. This study is thought to be important in terms of showing the deficiencies in the relevant literature to the researchers who will make research on the relationship between climate change and tourism.

Keywords: Climate Change, Tourism, Bibliometric

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Submitted: 03 / 09 / 2019

Accepted: 17 / 10 / 2019

¹ Bu çalışma 20-22 Eylül 2018 tarihinde düzenlenen II. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

² Arş. Gör. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, eraypolat38@gmail.com, Orcid: 0000-0003-1470-4298

³ Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, duzgunertugrul@gmail.com, Orcid: 0000-0002-0786-3840

⁴ Prof. Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, myesiltas@ciu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0110-9684

Giriş

Küresel ısınmanın artması iklim değişikliklerine sebep olmaktadır. İklimin değişmesi ise tarım, enerji, sağlık ve turizm gibi birçok sektörü doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Yapısı gereği iklimle önemli bir bağı olan turizm sektörü, iklimin etkisi ile ortaya çıkan doğal güzellikleri insanlara sunmaktadır. Ayrıca uygun hava şartlarına bağlı olarak çeşitli turizm aktiviteleri de düzenlenmektedir. Örneğin, insanların denize girebilmesi, kayak yapabilmesi ya da doğa yürüyüşüne katılabilmesi ancak uygun iklimsel şartların oluşması ile gerçekleşebilmektedir. Öte yandan tatil yapmak için uygun iklimsel şartları olmayan ülkelerdeki insanlar tatil yapabilmek için başka bölgelere seyahat etmektedirler. Buradan hareketle hava ve iklim faktörleri, bir bölgeye yönelen turist akışına etki eden en önemli iki değişken olarak söylenebilir (Hoogendoorn ve Fitchett, 2018: 743).

Hava ve iklim faktörlerinin önemi kuşkusuz ki, iklim değişikliği konusunu da önemli hale getirmektedir. Öyle ki, iklim değişikliği sonucunda deniz seviyesi ve bitki örtüsünde görülebilecek değişiklikler, ekolojik yaşamın farklılaşması, yağış rejiminin (yağmur ve kar) değişmesi gibi ikincil sonuçlar ortaya çıkabilecek ve bunların etkisi ile turizm sezonunun ay bazında değişmesi, mevcut yüksek ziyaretçi sayısına sahip destinasyonlarda ziyaretçi sayılarının azalarak yeni "popüler" destinasyonların ortaya çıkması gibi turizm sektörünü derinden etkileyebilecek sonuçlar da görülebilecektir (Agnew ve Viner, 2001: 55).

İklim değişikliğinden en çok etkilenen turizm türlerinden olan kış turizminde yeterli miktarda ve kalitede kar olmadığında kayak merkezleri sezonu erken kapatmakta veya hiç açmamayı tercih etmektedirler. Benzer şekilde kıyı turizminde de yoğun sıcak ve nem sebebiyle insanlar, tercih ettikleri turistik destinasyonda değişikliğe gidebilmektedir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde turizmin bölgesel ve ülkesel gelişmede oynadığı rol büyüktür. Artan rekabet ortamında Türkiye ekonomisinde de büyük bir gelir kalemi oluşturan turizm bu iklimsel durumlardan olumsuz yönde etkilenebilecektir.

Turizmin, çevre ve iklimle olan doğrudan ilişkileri sebebiyle turizm endüstrisi iklim değişikliğinden gelecekte çok daha fazla etkilenecektir. Bunun için ülkelerin, turizm açısından hammaddeleri olan iklim ve çevresel kaynaklarını korumaları gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak Dünya Turizm Örgütü turizmin sürdürülebilir kalkınmaya olan etkisiyle ilgili olarak tüm hükümetleri iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini engellemek ve yayılmasını durdurabilmek için çok sayıda sözleşme hazırlamış ve tarafları imzalamaya davet etmiştir (WTO, 2003).

Bu çalışmada, son yıllarda dünya turizm literatüründe yayımlanan iklim değişikliğinin turizm sektörü üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik lisansüstü çalışmaların bibliyometrik profilini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amacın gerçekleştirilmesi ile konunun hangi yönlerden ele alındığı, hangi kesimlerden görüş alındığı ya da inceleme esnasında hangi yöntemlerin kullanıldığı gibi hususların mevcut durumu ortaya konabilecektir. Bu ise konunun hangi yönlerden ele alınması gerektiği ya da hangi kesimlerden görüş alınmasına ihtiyaç duyulduğu gibi noktalarda bilgi verebilecektir. Bu nedenle çalışmanın önem taşıdığı düşünülmektedir.

1. Kavramsal Çerçeve

Literatür incelendiğinde ilk olarak Alan Pritchard (1969) tarafından kullanıldığı vurgulanan bibliyometrik çalışmaların günümüzde birçok farklı bilim alanı tarafından kullanılmaktadır. Ülkemiz ve dünyadaki gelişmelere paralel olarak artan üniversite ve araştırmacı sayıları düşünüldüğünde bilgi sahibi olabilmek kolaylaşmış ancak bu bilgi yoğunluğunda bir konu hakkında kısa ve açıklayıcı bilgilere sahip olmak da büyük önem kazanmıştır (Aydın, 2017: 25).

Bibliyometrik araştırmalar sayesinde ülkelerin ortaya koymuş oldukları yayın politikaları değerlendirilebileceği gibi, kurumların veya özelinde araştırmacıların yapmış oldukları yayın performansları da değerlendirilebilir (Al, 2008: 265). Örnek vermek gerekirse performans değerlendirme veya başarı değerlendirme sistemini uygulayan kurumsal bir firma, çalışanlarının veya bünyesinde bağlı bulunan bayilerinin performansını bibliyometrik analizler ile belirleyebilir. Benzer şekilde bibliyometrik analizlerin, yazar, konu, atıf yapılan yazar ve kaynaklar gibi verilerin istatistiki olarak incelenmesi ile ilgilendiği için bilimsel çalışmalar üzerinde de önemli katkılarının bulunduğu söylenebilir. Çünkü elde edilen istatistiki sonuçlar sayesinde belirli bir disipline ait olan genel yapının ortaya çıkması sağlanabilmektedir (Zan, 2012: 15).

Nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan bibliyometrik analiz, sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılmakta ve bu yöntem ile pek çok alanda araştırmalar yapılmaktadır. Sosyal bilimlerde yer alan ve yapısı gereği pek çok disiplin ile iç içe olan turizmin bir bilim alanı olarak görülmeye başlanması, turizm alanında yeni akademisyenlerin yetişmesi, bu alanda yayın yapan araştırmacı sayısının artması, turizm paydaşlarının turizm alanında yazılmış olan yayınlara duydukları merak, bireylerin veya kurumların performans değerlendirmesindeki ihtiyaçları turizm alanında bibliyometri yönteminin tercih edilmesine katkı sağlamıştır (Karagöz ve Kozak, 2014: 48).

Turizm alanındaki ilgili yazına bakıldığında pek çok bibliyometrik çalışmanın olduğu söylenebilir (Kozak, 1995; Kozak, 1996; İçöz ve Kozak, 1999; Kozak, 2001; Evren ve Kozak, 2012; Güçlü-Nergiz, 2014; Turan, 2014; Temizkan vd., 2015;

Tayfun vd., 2016; Tekin, 2016; Yılmaz, 2017; Tayfun vd., 2018). Bu çalışmalar içerisinde Kozak (2001), çalışmada 1972-1998 yılları arasındaki turizm pazarlamasına yönelik olarak hazırlanmış lisansüstü tezleri incelemiştir. Güçlü-Nergiz (2014) ise Türkiye’de turizm alanında yayımlanmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerini bibliyometrik açıdan incelemiştir. Tekin (2016) de Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinde yer alan 1984-2015 yılları arasındaki turizm alanındaki tüm tezleri taramış ve hazırladıkları üniversite, enstitü, anabilim dalı bazında inceleyerek hangi konularda yazıldığını belirlemeye çalışmıştır. Gülü-Demirbulat ve Tetik-Dinç, (2017) ise 1987-2015 yılları arasında turizm yazınında sürdürülebilir turizm ile ilgili lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler çerçevesinde bibliyometrik özelliklerini belirlemeye çalışmışlardır. Son olarak Tayfun vd. (2018) yapmış oldukları çalışmalarında 1990-2018 yılları arasında turizm ile ilgili altı anabilim dalındaki yiyecek ve içecek ile ilgili olan lisansüstü tezleri belirli parametreler çerçevesinde incelemiştir.

Tablo 1. Lisansüstü Tezleri İnceleyen Bibliyometrik Çalışmalar

Çalışma	İncelenen Yıllar	İncelenen Tezler (İncelenen Tez Sayısı)	Çalışmada Kullanılan Parametreler																													
			Tez ile İlgili														Yazar, Danışman ve Jüri Üyeleri ile İlgili															
			Yayımlandığı Yıl	Türü (YL / DR)	Yayımlandığı Üniversite	Yayımlandığı ABD	Araştırma Konusu	Yayımlandığı Enstitü	Anahtar Kelimeleri	Dili	Örneklendi	Uygulama Alanı	Araştırma Yöntemi	Araştırma Yaklaşımı	Sayfa Sayısı	Veri Toplama Aracı	Araştırma Amacı	Bölüm Sayısı	Kullanılan Analiz	Ağ Haritaları	Hipotez Durumları	Araştırma Modeli	Erişim Durumu	Özet Kurgusu	Danışmanın Adı	Danışmanın Unvanı	Yazarın Cinsiyeti	Yazarın Adı	Yazarın Lisans Mezunluğu	Jüri Üyelerinin Adı		
Kozak, 2001	1972-1998	Turizm pazarlaması ile ilgili tezler (131)	+	+	+		+																									
Armutlu ve Sağlam Arı, 2010	1986-2008	Yönetim modaları ile ilgili tezler (520)	+	+			+																									
Güçlü-Nergiz, 2014	1990-2013	Turizm ile ilgili tezler (2348)	+	+	+	+	+	+		+																						
Turan, 2014	1984-2013	Turizm ile ilgili yüksek lisans tezleri (1670)	+	+	+	+	+	+																								
Alkan, 2014	1984-2012	Muhasebe alanındaki tezler (656)	+	+		+	+			+																						
İnceoğlu, 2014	1985-2013	Sinema konusunda tezler (13)	+			+	+			+	+																					
Arıca, 2014	1988-2013	Seyahat işletmeciliği ile ilgili tezler (220)	+		+	+	+	+			+	+																				
Gül, Yeşiltaş ve Keklik, 2015	2004-2013	Sağlık yönetimi ile ilgili tezler (482)	+	+	+			+	+																							
Mendes vd., 2015	2005-2014	Yönetim ve organizasyon ile ilgili tezler (102)	+	+			+				+	+	+					+														
Tekin, 2016	1984-2015	Turizmle ilgili tezler (1370)	+	+	+	+	+	+																								
Tayfun, vd., 2016	1985-2015	Gazi Üniversitesi’ndeki turizm ile ilgili tezler (376)	+	+			+					+																				
Beşel, 2017	2003-2017	Maliye alanındaki tezler (1714)	+	+	+	+	+	+			+	+	+																			
İnce, vd., 2017	1990-2016	Turizm pazarlaması ile ilgili tezler (177)	+	+	+	+																										
Coşkun ve Tabak, 2017	1995-2015	Örgütsel davranış ile ilgili tezler (325)				+			+																							
Civelek, Oraç ve Türkay, 2017	2007-2013	Turizm ile ilgili tezler (432)	+		+		+		+	+																						
Gülü Demirbulat ve Tetik Dinç, 2017	1987-2015	Sürdürülebilir turizm ile ilgili tezler (62)	+	+	+	+	+	+																								
Altınpulluk, 2018	2007-2016	Artırılmış gerçeklik ile ilgili tezler (40)	+	+	+	+			+	+	+	+																				

Kaynak: Tayfun vd., 2018: 528

Turizm alanında yapılmış olan bibliyometrik çalışmaların yanı sıra Tablo 1’de görüleceği üzere araştırmacılar birçok farklı alanda lisansüstü tezleri incelemiştir. Lisansüstü tezlerle ilgili yapılan bibliyometrik analiz çalışmalarındaki parametrelerin yıllar geçtikçe arttığı, özellikle son dört yılda lisansüstü tezleri inceleyen araştırmaların popüler hale geldiği ve turizm alanındaki lisansüstü tezlerin oldukça fazla araştırıldığı belirlenmiştir (Temizkan vd., 2015; Tayfun vd., 2018: 525).

Diğer taraftan ilgili alan yazında turizm ile ilgili birçok bibliyometrik çalışma olmasına rağmen turizmde önemli bir belirleyici olan iklim değişikliğinin turizm üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik lisansüstü tezler üzerine yapılmış bibliyometrik çalışmaya tarafımızca rastlanılmamıştır.

2. Yöntem

Bu çalışmanın amacı iklim değişikliğinin turizme etkisini inceleyen lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler çerçevesinde bibliyometrik olarak analiz edilmesidir. Bibliyometrik analizler tanımlayıcı yapıda (belirli bir dönemde yayımlanan makale sayısının niceliksel olarak ortaya konması) olabileceği gibi, değerlendirici yapıda da (bir makalenin kendisinden sonra gelen araştırmalara nasıl etki ettiğini belirleyebilmek amacıyla atıf analizi yapılması) olabilirler (Yozgat ve Kartaltepe, 2009: 150). Bu çalışmada, tanımlayıcı nitelikte bibliyometrik analiz yapılmış ve lisansüstü tezler, künyelerinde yer alan “tez türü”, “yayımlandığı yıl”, “yayımlandığı üniversite”, “yayımlandığı enstitü”, “yayımlandığı anabilim dalı”, “araştırma türü”, “uygulama alanı”, “yöntem” ve “tezin çalışma konusu” gibi parametreler kapsamında incelenmiştir.

Çalışma kapsamında yerli tezleri tespit edebilmek amacıyla YÖK Ulusal Tez Merkezi’ne, yabancı tezler içinse ProQuest veri tabanına başvurulmuştur. Bu tarama işlemi için herhangi bir yıl sınırı belirlenmemiş ve anahtar kelimeler olarak YÖK

Ulusal Tez Merkezi'nde "iklim değişikliği"; ProQuset veri tabanında ise tezin özet kısmında yer alması şartıyla (doğrudan turizmi konu almış tezlerin tespiti amacıyla) "climate change" ve "tourism" terimleri girilmiştir. Bu incelemeler 23-30 Temmuz 2018 tarihleri arasında yapılmış ve elde edilen bulgular yüzde ve frekans değerleri verilerek analiz edilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın veri toplama yöntemi arşiv-doküman tarama olarak ifade edilebilir.

3. Bulgular

Alanyazında, çeşitli açılardan turizm ve iklim değişikliği konularını ele almış 7 yerli, 31 yabancı tez hazırlandığı görülmüştür. Bu tezlerin türü Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Türüne İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

Tez Türü	Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	n	%
Yerli	4	57	3	43
Yabancı	10	32	21	68

Tablo 2'de görüldüğü üzere yerli tezlerden dört tanesi (%57) yüksek lisans tezi iken üç tanesi (%43) doktora tezidir. Yabancı tezlerde ise doktora tezleri daha ön plandadır (%68). Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı ise Tablo 3'de görülmektedir. Buna göre ilk tezin 2002 yılında doktora düzeyinde hazırlandığı görülmektedir. Bu tezin hazırlanmasında iklim değişikliği konusunun 1990'lı yılların sonu itibarıyla çok ciddi şekilde konuşulmaya ve tartışılmaya başlanması (Kanat ve Keskin, 2018: 74) etkili olmuş olabilir. Ancak konunun popülerliğine rağmen iklim değişikliği-turizm eksenli çalışmaların süreklilik göstermesi 2007 yılı itibarı ile başlamaktadır. Bu tarih itibarıyla düzenli olarak her yıl konu hakkında tez hazırlandığı Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yerli				Yabancı			
	Yüksek Lisans		Doktora		Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	n	%	n	%	n	%
2002	-	-	-	-	-	-	1	4,7
2004	-	-	-	-	-	-	1	4,7
2007	-	-	-	-	1	10	-	-
2008	-	-	-	-	-	-	1	4,7
2009	1	25	1	33	2	20	3	14,1
2010	2	50	-	-	-	-	3	14,1
2011	1	25	1	33	1	10	1	4,7
2012	-	-	-	-	1	10	4	18,8
2013	-	-	1	33	-	-	1	4,7
2014	-	-	-	-	2	20	1	4,7
2015	-	-	-	-	-	-	2	9,4
2016	-	-	-	-	1	10	2	9,4
2017	-	-	-	-	1	10	1	4,7
2018	-	-	-	-	1	10	-	-
Toplam	4	100	3	100	10	100	21	100

Yerli tezler bakıldığında ilk tezlerin 2009 yılında hazırlandığı görülmektedir. Ayrıca konu hakkında 2013 yılından beri de herhangi bir tezin hazırlanmadığı dikkati çekmektedir. Yerli tezlerin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımı ise Tablo 4'de görülmektedir. Buna göre en fazla tez İstanbul Üniversitesi bünyesinde hazırlanmıştır. Bu üniversite dışındaki üniversitelerde ise birer adet tez hazırlanmıştır. Ayrıca yabancı tezlerde enstitü bilgisi yer almadığından dolayı enstitü bakımından sadece yerli tezler incelenmiştir. Buna göre yüksek lisans tezi olan bir tez fen bilimleri enstitüsünde hazırlanırken, geriye kalan yüksek lisans ve doktora tezlerinin tamamı sosyal bilimler enstitüsünde hazırlanmıştır.

Tablo 4. Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	n	%
Balıkesir Üniversitesi	1	25	-	-
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	1	25	-	-
Gazi Üniversitesi	-	-	1	33
İstanbul Üniversitesi	1	25	2	66
ODTÜ	1	25	-	-
Toplam	4	100	3	100

Yabancı tezler hazırlandığı ülkeye göre tasnif edilmiştir (Tablo 5). Buna göre yüksek lisans tezlerinin çoğunluk itibarıyla (%60) Kanada'da hazırlandığı göze çarpmaktadır. Doktora tezleri söz konusu olduğunda ise ABD %52,3 oranı ile öne çıkmaktadır. Toplamda ise 31 tezin 13 tanesinin (%41,9) ABD'de hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Yabancı Lisansüstü Tezlerin Ükelere Göre Dağılımı

Ülke	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam
	n	%	n	%	
ABD	2	20	11	52,3	13
Birleşik Krallık	-	-	7	33,3	7
Çin	1	10	-	-	1
İsveç	1	10	-	-	1
Kanada	6	60	3	14,4	9
Toplam	10	100	21	100	31

Tablo 6'da hazırlanan tezlerin anabilim dalına göre dağılımı görülmektedir. Buna göre yerli tezlerin çoğunluğu (%66) turizm işletmeciliği anabilim dalında⁵ hazırlanırken, şehir ve bölge planlama anabilim dalında bir, coğrafya anabilim dalında iki adet tez hazırlandığı tespit edilmiştir. Yabancı tezler söz konusu olduğunda ise anabilim dalı bilgisi yer alan 16 tezin 7 tanesinin coğrafya anabilim dalında hazırlandığı göze çarpmaktadır. Turizm işletmeciliği anabilim dalında ise iki adet tezin hazırlandığı görülmektedir. Ayrıca yabancı tezlerin insani bilimler, deniz bilimleri gibi farklı anabilim dalı bünyelerinde de hazırlandığı görülmektedir. Tablodan biyoloji anabilim dalında da iklim değişikliğinin turizme etkisini konu edinen bir tezin hazırlandığı da görülmektedir.

İncelenen tezler araştırma türüne göre de uygulamalı ve kavramsal olarak bir sınıflamaya tabi tutulmuştur. Buna göre yabancı doktora tezi (antropoloji anabilim dalında hazırlanmış) ve yerli yüksek lisans tezi (turizm işletmeciliği anabilim dalında hazırlanmış) olmak üzere birer tezin kavramsal düzeyde ele alındığı görülmüş, diğer tüm tezlerin uygulamalı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. Lisansüstü Tezlerin Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim dalı	Yerli				Yabancı			
	Yüksek Lisans		Doktora		Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Turizm İşletmeciliği	3	75	1	33	-	-	2	9,4
Coğrafya	-	-	2	66	3	30	4	18,8
Şehir ve Bölge Planlama	1	25	-	-	-	-	-	-
Deniz Bilimleri	-	-	-	-	-	-	1	4,7

⁵ Turizm işletmeciliği ve otelcilik ile turizm işletmeciliği eğitimi anabilim dalı bu kapsamda değerlendirilmiştir.

İnsani Bilimler	-	-	-	-	-	-	1	4,7
Antropoloji	-	-	-	-	-	-	1	4,7
Çevre Bilimleri	-	-	-	-	-	-	1	4,7
Tarım Ekonomisi	-	-	-	-	-	-	1	4,7
Sürdürülebilir Toplum Yönetimi	-	-	-	-	1	10	-	-
Biyoloji	-	-	-	-	-	-	1	4,7
Belirtilmeyen	-	-	-	-	6	60	9	42,8
Toplam	4	100	3	100	10	100	21	100

Tablo 7'de tezlerin veri toplama sahası görülmektedir. Kimi tezlerde birden fazla veri toplama sahası olduğundan, veri toplama sahası sayısı tez sayılarından farklılık arz edebilir. Buna göre yabancı tezlerin -sayıca fazla olmasının da etkisi ile- daha geniş ve farklı veri toplama sahalarına sahip olduğu dikkati çekmektedir. Yabancı tezlerde yerli tezlerden farklı olarak sektör temsilcileri ile yerel halktan ve bölgede gözlem yapılarak veri toplanmıştır. Yabancı tezler açısından en çok öne çıkan veri toplama sahası hem yüksek lisans hem de doktora tezleri açısından ikincil veriler olarak görülmektedir. Bu husus yerli doktora tezleri söz konusu olduğunda da görülmektedir. Yerli yüksek lisans tezleri söz konusu olduğunda ise kamu temsilcileri ve sivil toplum kuruluşlarının öne çıktığı tespit edilmiştir. Ayrıca şu noktada dikkati çekmektedir ki, yerli tezlerde yabancı tezlerden farklı olarak akademisyenlerden de görüş alınmıştır.

Tablo 7. Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Sahasına Göre Dağılımı

Uygulama Alanı	Yerli				Yabancı			
	Yüksek Lisans		Doktora		Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	n	%	n	%	n	%
İşletme Yöneticileri	1	12,5	1	33	2	14,2	4	12,5
Sektör Temsilcileri	1	12,5	-	-	2	14,2	5	15,6
Kamu Temsilcileri	2	25	-	-	2	14,2	6	18,75
Turistler	1	12,5	-	-	-	-	4	12,5
Yerel Halk	-	-	-	-	3	21,4	3	9,37
İkincil veriler	-	-	2	66	5	35,7	8	25
Sivil Toplum Kuruluşları	2	25	-	-	-	-	1	3,1
Akademisyen	1	12,5	-	-	-	-	-	-
Bölgede gözlem	-	-	-	-	-	-	1	3,1
Toplam	8	100	3	100	14	100	32	100

Tablo 8'de tezlere ait yöntem bilgileri yer almaktadır. Tezlerde yer alan yöntem kısmı nicel, nitel ve karma araştırma yöntemleri açısından incelenmiştir. Yerli tezlerde bir adet nitel araştırma yöntemi kullanılırken diğer tezlerin tamamında nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Yabancı tezlere bakıldığında ise nitel araştırma yöntemlerinin daha çok öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca yabancı tezlerde önemli sayılabilecek oranda (%38) karma yöntemlerin tercih edildiği de görülmektedir.

Tablo 8. Lisansüstü Tezlerde Yöntem

Araştırmanın Yöntemi	Yerli				Yabancı			
	Yüksek Lisans		Doktora		Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Nitel Araştırma Yöntemleri	1	25	-	-	5	50	8	38
Nicel Araştırma Yöntemleri	3	75	3	100	5	50	5	24
Karma	-	-	-	-	-	-	8	38
Toplam	4	100	3	100	10	100	21	100

Tablo 9'da iklim değişikliğini turizm açısından inceleyen tezler araştırma konularına göre tasnif edilmiştir. Burada yine toplam konu sayıları tez sayılarından farklılık arz edebilir. Zira kimi tezlerde birden fazla konunun ele alındığı tespit edilmiştir. Yerli tezlere bakıldığında hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde en fazla "iklim değişikliğinin turizm sektörüne etkisi" konusunun ele alındığı görülmektedir. Yabancı tezlerde ise yüksek lisans düzeyinde yine "iklim değişikliğinin turizm sektörüne etkisi" konusunun öne çıktığı görülürken; doktora düzeyinde bu konu ile birlikte "iklim değişikliğinin belli bir turizm türüne etkisi" konusu ile "iklim değişikliğinin turizm talebine etkisi" konusunun eşit sayıda ele alındığı ve bu üç konunun toplam konuların %63,6 gibi önemli bir oranını oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 9. Lisansüstü Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Araştırma Konusu	Yerli				Yabancı			
	Yüksek Lisans		Doktora		Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	n	%	n	%	n	%
İklim değişikliğinin turizm sektörüne etkisi	3	37,5	2	33	5	33	7	21,2
Kamu/Özel sektör yetkililerinin farkındalık seviyesi	1	12,5	-	-	1	6,6	2	6,06
Yerel halkın farkındalık seviyesi	-	-	-	-	-	-	1	3,03
Turizm işletmelerinin iklim değişikliğine yönelik adaptasyon stratejileri	1	12,5	1	16,5	2	13,2	6	18,1
İklim değişikliğinin belli bir turizm türüne etkisi	1	12,5	1	16,5	2	13,2	7	21,2
İklim değişikliğinin bir destinasyondaki turizm gelişimine etkisi	-	-	-	-	1	6,6	-	-
İklim değişikliğinin turizm talebine etkisi	-	-	2	33	3	20	7	21,2
İklim değişikliğinin turistlerin destinasyon sadakatine etkisi	2	25	-	-	-	-	1	3,03
İklim değişikliğinin sosyal ve ekonomik etkileri	-	-	-	-	-	-	2	6,06
Journal of Sustainable Tourism dergisine yönelik bibliyometrik analiz	-	-	-	-	1	6,6	-	-
Toplam	8	100	6	100	15	100	33	100

Sonuç ve Değerlendirme

Son yıllarda tüm dünya genelinde iklim değişikliği konusu, siyasi, ekonomik ve toplumsal çevrelerde önemle üzerinde durulan bir konu haline gelmiştir. Bu konunun önem kazanmasında kuşkusuz ki, iklimin tüm insan faaliyetlerini kuşatması ve derinden etkilemesi rol almaktadır. Bu insan faaliyetleri arasında yer alan turizm faaliyetlerinin de iklimsel değişikliklerden halihazırda çok ciddi şekilde etkilendiği ve bunun ileriki yıllarda daha da artacağı söylenebilir. Çünkü hiç şüphe yok ki, bir destinasyonda turistik faaliyetlerin başlayabilmesi ve devam edebilmesinde en önemli rollerden birini iklim faktörü üstlenmektedir. Zira kar yağmayan bir kayak destinasyonunda artık kış/kayak turizmi faaliyetlerinin devam ettirilebilmesini beklemek akıllıca bir beklenti değildir. Buna yapay kar üretiminin yapılabildiği ve bu endişelerin yersiz olduğu şeklinde bir eleştiri yöneltilirse de unutulmamalıdır ki, artık turistler açısından "doğallık", "yapaylığa" daha çok tercih edilir konumdadır. Bu örneğin diğer turizm türleri açısından da geçerli olabileceği söylenebilir. Zira çalışma içerisinde de birçok kere dile getirildiği üzere iklim ve turistik faaliyetler arasında güçlü bir ilişki mevcuttur.

Bu çalışmada, iklimsel değişikliğin turizmi ne derece etkilediği konusu bibliyometrik açıdan incelemiştir. Bu inceleme sırasında, akademik makale olarak yayınlanmış çalışmalar kapsam dışı tutulmuş ve herhangi bir yıl sınırına başvurulmadan lisansüstü düzeyde yapılmış tez çalışmaları kapsama dahil edilmiştir. Buna göre dördü yüksek lisans, üçü doktora olmak üzere yedi yerli tez; onu yüksek lisans, yirmi biri doktora olmak üzere otuz bir yabancı tez tespit edilmiştir. Yani toplamda yerli ve yabancı olarak otuz sekiz çalışma karşımıza çıkmaktadır. Esasında bu sayının, konunun gündem güne ehemmiyet kazanmasına rağmen görece az olduğu söylenebilir. Bu nedenle tez konusu belirleyecek araştırmacılara iklim değişikliği-turizm ilişkisini inceleyen konularda araştırma yapmaları önerilebilir. Özellikle yerli yazın açısından bu konu daha da önemlidir. Çünkü bu konuda 2013 yılından beri herhangi bir çalışmanın yapılmadığını görmekteyiz. Ayrıca bu konu Türkiye'nin özellikle Akdeniz Bölgesi eksenli olarak iklim değişikliklerinden etkilenecek olması nedeniyle (Kanat ve Keskin, 2018: 73) ülkemiz açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Bu bölgenin de turizm sektörü ile çok ciddi şekilde alakalı olması yapılacak çalışmaları daha da anlamlı hale getirmektedir.

Lisansüstü tezlerin uygulama alanı olarak çeşitliliğe sahip olduğu görülmüştür. Bunlar arasında en çok öne çıkan uygulama alanı ikincil veriler olarak tespit edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de araştırma yapacak araştırmacılara işletme yöneticileri,

sektör/kamu temsilcileri, turistler ya da yerel halktan görüş alarak araştırmalarını yürütmeleri önerilebilir. Zira sayılan kesimlerden görece daha az sayıda veri toplandıği tespit edilmiştir.

İklim değişikliği konusunda araştırmacıların hem yerli hem de yabancı tezler açısından, iklim değişikliğinin genel manada turizm sektörünü nasıl etkilediği konusuna eğildiği tespit edilmiştir. Ancak şu konularda yazında yeterince araştırma yapılmadığı görülmüştür: Kamu/özel yetkililerinin ya da yerel halkın sektöre yönelik farkındalık seviyesi, turizm işletmelerinin iklim değişikliğine yönelik adaptasyon stratejileri, iklim değişikliğinin bir destinasyondaki turizm gelişimine etkisi, iklim değişikliğinin turizm talebine etkisi, iklim değişikliğinin turistlerin destinasyon sadakatine etkisi. Araştırmacılara, bu konular çalışma konusu olarak önerilebilir. Yapılacak bu çalışmalar ile birçok kesimden insanın konu hakkındaki farkındalık seviyesi tespit edilebilecek, turizm işletmelerinin ya da kamu örgütlerinin iklim değişikliğine yönelik ne gibi önlemler aldıkları ve nasıl adapte olmayı planladıkları ortaya çıkarılabilecektir. Ayrıca bölgelere yönelik turizm talebi de hesaplanarak, bu bölgelerin iklim değişikliğinden talep yönlü olarak ne derece etkilendikleri ortaya konulabilecek ve adaptasyon stratejileri bu kapsamda da hazırlanabilecektir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmada incelenen tezlerin, YÖK ve Proquest veri tabanına kaydedilmiş tezler olması ve bu nedenle henüz veri tabanına girişi yapılmayan tezlerin kapsam dışı kalmış olma olasılığı bu çalışmanın bir sınırlılığını oluşturmaktadır. Ayrıca Proquest veri tabanında iklim değişikliği ve turizm kelimelerinin çalışmanın özetinde geçme şartı aranması da kimi çalışmalara ulaşmada kısıtlamaların yaşanmasına sebep olmuş olabilir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda bu sınırlamanın kaldırılması sonucunda daha çok çalışma tespit edilebilir. Ayrıca bundan sonraki çalışmalarda makalelerin de bibliyometrik profilleri açısından incelenmesi, tezler ile makalelerin karşılaştırmalı olarak ele alınmasına olanak verebilir. Böylelikle alanda hangi konularda eksiklik olduğu ve çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu daha net bir şekilde ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Agnew, M. ve Viner, D. (2001). Potential impacts of climate change on international tourism. *Tourism and Hospitality Research*, 3(1), 37-60.
- Al, U. (2008). Bilimsel yayınların değerlendirilmesi: h-endeksi ve Türkiye'nin performansı. *Bilgi Dünyası*, 9 (2), 263-285.
- Aydın, B. (2017). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde (YÖKTEZ) yiyecek içecek işletmeciliği alanında kayıtlı bulunan tezlerin bibliyometrik analizi. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 2(1), 23-38.
- Evren, S. ve Kozak, N. (2012). Türkiye'de 2000-2010 yılları arasında yayımlanan turizm konulu makalelerin bibliyometrik analizi. *VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 12-15 Nisan 2012, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi ve Dokuz Eylül Üniversitesi, Antalya, 250-266.
- Güçlü Nergiz, H. (2014). Türkiye'de lisansüstü turizm tezlerinin bibliyometrik profili (1990-2013). *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 4-5 Nisan 2014, ss. 212-221.
- Güdü-Demirbulat, Ö., ve Tetik-Dinç, N. (2017). Sürdürülebilir turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 20-30.
- İçöz, O. ve Kozak, N. (1999). Turizm İşletmeciliği Dergisi'nin turizm literatürüne katkısı hakkında bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10(2): 9-17.
- Kanat, Z. ve Keskin, A. (2018). Dünyada iklim değişikliği üzerine yapılan çalışmalar ve Türkiye'de mevcut durum. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 49 (1): 67-78.
- Karagöz, D., Kozak, N. (2014). Anatolia Turizm Araştırmaları dergisi'nin bibliyometrik analizi: araştırma konuları ve kurumlar arası iş birliğinin sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(1), 47-61.
- Kozak, N. (1995). Türkiye'de yayımlanan turizm konulu makaleler üzerine bir inceleme. *Anatolia Türk Turizm Yazını Araştırmaları* III, Mart.
- Kozak, N. (1996). Dünyada Turizm ve İlgili Alanlarında Yayınlanan Dergiler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Mart-Haziran, 80-91.
- Kozak, N. (2001). Türkiye'de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1998 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12: 26-33.
- Pritchard A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics, *Journal of Documentation*, 25(4): 348-349.
- Tayfun, A., Küçükergin, F. N., Aysen, E., Eren, A. ve Özekici, Y. K. (2016). Turizm alanında yazılan lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik bir analiz. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 50-69.

- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç., ve Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 523, 547.
- Tekin, A. Ö. (2016). Türkiye'deki Lisansüstü Turizm Tezlerinde Odaklanılan Konular: 1984-2015. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 8 (2): 175-187.
- Temizkan, P. S., Çiçek, D., Özdemir, C. (2015). Sağlık turizmi konusunda yayınlanan makalelerin bibliyometrik profili. *International Journal of Human Sciences*, 12(2): 395- 415.
- Turan, A. (2014). Turizm Konulu Yüksek Lisans Tezlerinin Bibliyometrik Özellikleri (1984-2013), VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 4-5 Nisan 2014, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi ve Dokuz Eylül Üniversitesi, Aydın, ss. 3-15.
- WTO (World Tourism Organization). (2003). Climate change and tourism. [www.world-tourism.org/sustainable/climate/final-report.pdf],: Erişim tarihi: 28 Temmuz 2018.
- Yılmaz, G. (2017). Ulusal turizm kongrelerinde gastronomi ve mutfak sanatları alanı ile ilgili yayınlanan bildiriler üzerine bir araştırma. *Turizm & Araştırma Dergisi*, 6(1): 1-21.
- Yozgat, U. ve Kartaltepe, N. (2009). Ulusal yönetim ve organizasyon kongre kitaplarında yer alan bildirilerin bibliyometrik profili: örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirileri üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 149-165.
- Zan, U. B. (2012). *Türkiye’de bilim dallarında karşılaştırmalı bibliyometrik analiz çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Extended Abstract

Aim and Scope

It can be said that weather and climate factors are the two most important variables affecting the flow of tourists to a region. Therefore, the issue of climate change, whose impact has been felt in recent years, stands at an important point for the tourism sector. In the literature, in order to examine this relationship from various perspectives, these two issues have been frequently chosen as research areas in the last two decades. The aim of this study is to analyze bibliometrics of graduate theses prepared to determine the impact of climate change on tourism within the framework of various parameters.

Methods

In this study, bibliometric analysis will be performed. In this context, in order to identify local theses, YÖK National Thesis Center was used and for foreign theses, ProQuest database was used. No year limit has been set for this screening process and the key words as “climate change” in YÖK National Thesis Center; in the ProQuest database, the terms “climate change” and “tourism have been entered, provided that it is included in the summary part of the thesis (in order to determine the theses directly related to tourism). Investigations were conducted between 23-30 July 2018 and the findings were analyzed by giving percentage and frequency values. In this context, the data collection method of the research can be expressed as archive-document scanning.

In the classification of theses, “thesis type”, “year in which it was published”, “university in which it was published”, “institute in which it was published”, “department of publication”, “type of research”, “field of application”, “method” and “subject of study” were taken as the basis.

Findings

In the literature, it was seen that 7 local and 31 foreign theses were prepared in various aspects of tourism and climate change. 14 of these are masters and 24 of them are doctoral theses. The first foreign thesis was prepared in 2002; the first local thesis was prepared in 2009. USA (13 theses) and Canada (9 theses) stand out in terms of countries; Istanbul University (3 theses) stands out in local theses. While domestic theses are mainly prepared in the Department of Tourism Management (4 theses); In terms of foreign theses, Department of Geography (7 theses) is in the foreground. In terms of data collection area, business executives, public representatives, non-governmental organizations and secondary data are preferred with two frequencies; secondary data (13 theses) and public representatives (8 theses) were preferred in foreign theses. In local theses, quantitative research methods (6 theses) were used more; in terms of foreign theses, qualitative research methods (13 theses) are preferred. The most prominent research topic in the theses is the impact of climate change on the tourism sector. In addition, in foreign theses, the effect of climate change on tourism demand comes to the fore.

Conclusion

In this study, the effect of climate change on tourism is examined in terms of bibliometric. During this review, the studies published as academic articles were excluded and the thesis studies conducted at the graduate level without any year limit were included. According to the results, it can be said that the subject is more important especially in Turkish literature. Because it is seen that no studies have been conducted on the subject since 2013. Moreover, this issue is of particular importance in Turkey, especially due to be affected by climate change as the axis Mediterranean Coast. Because this region is very seriously related to the tourism sector. It has been determined that researchers focus on how climate change affects the tourism sector in general in terms of both domestic and foreign theses on climate change. However, it is seen that there is not enough research in the literature on the following subjects:

- Awareness level of public / private authorities or local people in the sector,
- Adaptation strategies of tourism enterprises towards climate change,
- Impact of climate change on tourism development in a destination,
- Impact of climate change on tourism demand,
- Impact of climate change on destination loyalty of tourists.